

MEDICINOS ISTORIJA IR RAIDA

Lietuvos nefrologijos raida

Vytautas Razukas

Vilniaus universiteto ligoninės „Santariškių klinikos“ Nefrologijos skyrius

Raktažodžiai: nefrologija, raida, istorija.

Santrauka. Trumpai apžvelgiama nefrologijos raida Lietuvos regionuose. Lietuvos nefrologija gimė seniausioje Lietuvoje Šv. Jokūbo ligoninėje, kai čia 1963 m. buvo atlikta pirmoji hemodializė. Greitai (1969) hemodializės pradėtos Kauno medicinos universiteto klinikoje, 1977 m. – Panevėžio ligoninėje, 1991 m. – Šiaulių ligoninėje, 1993 m. – Klaipėdos ligoninėje. 1965 m. Vilniaus universiteto Medicinos fakultete pradėtos skaityti nefrologijos paskaitos (doc. Š. Markovičius). 1967 m. Vilniaus miesto klinikinėje ligoninėje atidarytas pirmasis Lietuvoje nefrologijos skyrius.

Vėlyvą 1963 m. rudenį, lapkričio 20 d., senojoje Vilniaus Šv. Jokūbo ligoninėje buvo atlikta pirmoji hemodializė Lietuvoje. Matyt šią datą reikėtų pripažinti kaip Lietuvos nefrologijos gimtadienį, nors tada nė vieno nefrologo dar nebuvo, hemodializę atliko du urologai: dr. S. Mičelytė ir gyd. K. Gubaris bei internistas doc. A. Vidugiris. Pirmoji hemodializė atlikta tarybiniu aparatu „AIP 63“. Pirmąją nefrologe buvo lemta tapti gyd. G. Žvinklienei, kuri 1963–1965 m. mokėsi klinikinėje ordinatūroje ir kartu urologijos skyriuje konsultavo ir inkstų ligomis sergančius ligonius. Tuo metu Vilniaus universiteto Medicinos fakultete doc. Š. Markovičius jau skaitė nefrologijos paskaitas, o 1967 m. Vilniaus m. klinikinėje ligoninėje duris atvėrė pirmasis nefrologijos skyrius, kurio vedėjas buvo doc. V. Kirsnys. Naujame skyriuje dirbti pradėjo gydytojos G. Žvinklienė, G. Baležantienė, D. Oželytė, G. Šerpytienė. Skyriaus teritorijoje atidaryta Dirbtinio inksto laboratorija, kuriai nuo 1969 m. vadovavo gyd. N. Stanaitytė. Šioje laboratorijoje taip pat dirbo gyd. L. Korkutienė ir gyd. V. Razukas. Darbų apimtis čia sparčiai didėjo – nuo 1969 m. kovo mėnesio pradėti dializuoti ir ligoniai, sergantys lėtiniu inkstų nepakankamumu, jie buvo ruošiami inkstų persodinimui. Šiam darbo barui ėmėsi vadovauti prof. A. Marcinkevičius, jo „dešinioji ranka“ buvo perspektyvus chirurgas B. Dainys, kuris eksperimento sąlygomis jau persodino inkstus šunims ir, panaudojęs eksperimentinę medžiagą, greitai apgynė medicinos daktaro disertaciją.

1970 m. Lietuvoje atliekama pirmoji inkstų perso-

dinimo operacija. Ją atliko chirurgų brigada: prof. A. Marcinkevičius, dr. Dainys, prof. V. Sirvydis, prof. G. Uždavins. Deja, ši operacija buvo nesėkminga. Ligonis greitai mirė nuo komplikacijų. Kiek vėliau 10 metų berniukui buvo persodintas inkstas, kuris funkcionavo apie pusę metų. Tikras lūžis įvyko 1974 m., kai jaunuoliui iš Kauno buvo persodintas tėvo inkstas, kuris funkcionavo 10 metų, o kai buvo atmetas, padaryta antroji – kadaverinio inksto persodinimo operacija.

1973 m. atidarytas Inkstų transplantacijos centras. Pirmasis jo vadovas buvo doc. V. Kleiza. Inkstų persodinimo operacijų skaičius greitai augo. Vien tik Vilniuje iki šių metų jų atlikta per 1200.

Hemodializės skyriuje pradėjo dirbti nauji gydytojai: D. Slapšytė, D. Baršauskienė, D. Denišytė, E. Ginkas, G. Žiaukienė, N. Izvolskaja, N. Girdauskienė. 1983 m. hemodializės skyrius persikėlė į naujai pastatytą tuometinę Respublikinę Vilniaus klinikinę ligoninę. Čia atidarytas naujas hemodializės ir inkstų transplantacijos skyrius, kurio vedėja tapo gyd. N. Stanaitytė. Toje pačioje ligoninėje įsikūrė ir naujas, Vilniuje jau antras Nefrologijos skyrius, kuriam vadovavo dr. N. Tylienė, šiame skyriuje taip pat dirbo D. Jankauskaitė, V. Šlepikienė, D. Skebienė, I. Pliadienė. Gydomajam, moksliniam ir pedagoginiam skyriaus procesui vadovavo doc. V. Kirsnys. Vilniaus miesto klinikinės ligoninės Nefrologijos skyriui pradėjo vadovauti dr. G. Žvinklienė, skyriuje taip pat dirbo gyd. D. Gruodytė bei kiti minėti gydytojai. Hemodializės skyriuje dirbo gydytojos A. Taločkienė, M. Vasilevska, L. Vaišnorienė, P. Laba-

šauskienė. Skyriui vadovavo G. Žiaukienė. Parašytos ir apgintos pirmosios daktaro disertacijos nefrologijos tematika (A. Zamauskaitė, 1997 m., M. Miglinas, 1999 m.).

Kauno kraštas. Pirmą hemodializę 1969 m. atliko gyd. Z. Dulevičius, daug metų su hemodializėmis dirbo gyd. G. Kanaporis, gyd. M. Jusevičius, gyd. E. Šileikienė. Hemodializės skirtos tik ligojams, sergantiems ūminiu inkstų nepakankamumu. 1977 m. įkurta dirbtinio inksto laboratorija, kuriai vadovavo gyd. E. Šileikienė, joje nuo 1986 m. pradėti dializuoti ir ligojai, sergantys lėtiniu inkstų nepakankamumu. 1988 m., sujungus dirbtinio inksto laboratoriją ir baro kamerų skyrių, įkurtas detoksikacijos skyrius, kuriame buvo naudojami ir sorbciniai detoksikacijos metodai. Jam vadovavo gyd. J. Šurkus. Dirbo: gyd. E. Šileikienė, gyd. D. Beržanskienė, gyd. G. Minechanova, gyd. A. Stonys, gyd. G. Kretavičius. Baro kamerų poskyryje dirbo gyd. L. Mackevičius, gyd. N. Mockeliūnienė. 1990 m. atliktos pirmosios gydomosios aferezės. 1982 m. Kauno klinikų II vidaus ligų skyriuje įsteigtas 12-kos vietų Nefrologijos poskyris, kuriame dirbo gyd. V. Kuzminskis, gyd. B. Sribikienė. Vėliau Nefrologijos poskyris išaugo iki 30 vietų. Jame dirbti pradėjo ir gyd. R. Vaitkienė. 1992 m., sujungus šį poskyrį su detoksikacijos skyriumi, įkurta Nefrologijos klinika, kuriai vadovauja prof. V. Kuzminskis. Klinikoje taip pat dirba doc. I. Bumblytė. Nefrologijos skyriuje per metus gydoma apie 1200 ligojų, sergančių įvairia inkstų patologija, šiame skyriuje taip pat gydomi ūminiai apsinuodijimai. 1999 m. atliktos reformos metu baro kamerų skyrius perduotas centriniam reanimacijos ir intensyviosios terapijos skyriui, o Nefrologijos klinikos sudėtyje iki šiol yra nefrologijos ir detoksikacijos skyriai. Detoksikacijos skyrių sudaro hemodializė ir detoksikacijos poskyriai. Kauno medicinos universiteto klinikų Nefrologijos klinikoje šiuo metu yra 37 hemodializės vietos. Per 2004 m. atlikta apie 20 tūkst. hemodializė, iš jų – 235 ligojams, sergantiems ūminiu inkstų nepakankamumu. Nuo 1994 m. nefrologijos rezidentūrą baigė 16, o klinikinės toksikologijos – dvi gydytojos. Šiuo metų rezidentūroje mokosi 11 gydytojų. Kauno medicinos universiteto klinikų I vaikų ligų skyriaus sudėtyje yra nefrologijos sektorius, kuriame yra 12 lovų ir dvi hemodializės vietos. Vaikų nefrologijos rezidentūrą baigė penki gydytojai.

2000 m. gegužės 4 d. Kaune atlikta pirmoji inkstų persodinimo operacija, iki 2004 m. gruodžio mėnesio – 51. Kauno zonoje dar yra šie dializės skyriai: Kauno II ligojė (10 vietų), Kauno Raudonojo Kryžiaus ligojė (3 vietos), Marijampolės ligojė (9 vietos). Pirmieji privatūs hemodializės centrai Lietuvoje įsikūrė

Kauno teritorinės ligojų kasos aptarnaujamame regione. Šiuo metu yra šie privačios hemodializės centrai: I „Laurinaičio ambulatorija“ Marijampolėje (7 vietos), pradėjo dirbti 1998 m., vadovas gyd. A. Laurinaitis, tai pirmasis privatus hemodializės skyrius Lietuvoje; II „Laurinaičio ambulatorija“ filialas Druskininkuose, 4 vietos, dirba gyd. R. Dragienė. Yra galimybė atlikti hemodializę reabilitacijos laikotarpiu; III „Laurinaičio ambulatorija“ filialas Vilkaviškyje, 5 vietos, dirba gyd. M. Kralikauskas; „Kauhema“, 17-kos vietų Kaune, 5 vietos filiale Kaišiadoryse; „Kėdhema“ Kėdainiuose, 9 vietos, filialas Prienuose, 8 vietos; „Kauno dializės centras“, 12-kos vietų Kaune, 6 vietos filiale Prienuose.

Šiaulių kraštas. Nefrologijos ir toksikologijos skyrius pradėjo veikti 1991 m. Vedėjas – gyd. A. Tamošaitis. Kartu su hemodialize organizuojama ir peritoninė dializė, plazmaferezė, hemoperfuzija, inkstų biopsija. Per 10 metų 26 ligojams Vilniuje atliktos inksto persodinimo operacijos. Šiandien nefrologijos ir toksikologijos skyriuje yra 40 lovų, iš jų penkios skirtos ligojams, kuriems reikalinga detoksikacija. Per 10 metų gydyta 10 600 ligojų. Inkstų ligomis sergantieji sudarė 50 proc., apsinuodijusieji – 40 proc. Teismo medicinos cheminė laboratorija dažnai padeda nustatyti nuodingos medžiagos pobūdį.

Klaipėdos kraštas. Hemodializės pradėtos 1993 m. Klaipėdos Raudonojo Kryžiaus ligojė, dabar – Klaipėdos apskrities ligojė, turinti hemodializės skyrių (10 vietų). 1994 m. Jūrininkų ligojė atidarytas Nefrologijos ir hemodializės skyrius (6 vietos), kuriam vadovavo gyd. nefrologė J. Priluckienė. Šiuo metu skyriuje dirba septyni gyd. nefrologai: J. Priluckienė, V. Vainauskas, A. Kasiliauskienė, V. Deimantavičienė, M. Diržinauskis, G. Jonaitytė, K. Damežekienė. 1998 m. rugsėjį chemodializės mašinos pradėjo sukurti pirmoje privačioje II „Nefridoje“, vadovas – V. Vainauskas. Greitai atidaryti dar du privačios dializės skyriai: 8 vietų „Arvaka“ Tauragėje (gydytojos D. Kačergienė, B. Unikauskienė, S. Jančienė, N. Liukienė) ir 8 vietų „Nefronas“ Palangoje (gydytojos R. Lukoševičienė, N. Staponkienė). 1994 m. pradėjo veikti hemodializės skyrius Šilutės ligojė (gyd. nefrologė Ž. Dobilinskienė ir gyd. A. Starkus). Apie dvejus metus čia buvo dializuojami ir vaikai. 2000 m. pradėjo veikti dviejų vietų hemodializės skyrius Klaipėdos ligojė (gydytojos R. Juknaitytė, I. Norvilienė, I. Guseva).

Panevėžio kraštas. Panevėžio ligojė dializės pradėtos dar 1977 m. (gyd. J. Sutkus). 1980 m. atidaryta dirbtinio inksto laboratorija (vedėjas – gyd. V. Sirevičius, gyd. V. Rukšnaitis). Čia sistemingai gydyti du ligojai, sergantys lėtiniu inkstų nepakankamumu.

Per 1990 m. Panevėžio ligoninė paruošė 27 inkstų donorus, 13-kai ligonių atliktos inksto persodinimo operacijos. 1986 m. Panevėžio ligoninėje įkurtas nefrologijos poskyris, pradėjo dirbti nauji gydytojai: D. Aleknienė, M. Sakalauskienė, vėliau – R. Steckis, D. Jurėnė. 2001 m. įsikūrė II „Nefromeda“, 8 vietos. Biržų ligoninėje, 8 vietos, gyd. A. Gailiūnas.

Pirmieji vaikų nefrologijos žingsniai Lietuvoje žengti maždaug prieš 30 metų. Vaikų nefrologijos raidai svarbus vaikų urologijos skyriaus atidarymas Vilniaus universiteto vaikų ligoninėje 1978 m. Šiame skyriuje buvo ir vaikų nefrologijos lovų. 1981 m. išleista P. Kaltenio ir bendraaut. knyga „Vaikų inkstų ligos“. Vaikų nefrologų atliktų tyrimų duomenys apibendrinti A. Bata-

vičienės (1982) ir V. Bačiulio (1983) daktaro disertacijose bei P. Kaltenio habl. dr. disertacijoje. Ankstyva doc. V. Bačiulio mirtis nutraukė šio gabaus vaikų nefrologo veiklą.

1989 m. Vilniaus universiteto vaikų ligoninės Pediatrijos centre atlikta pirmoji Lietuvoje peritoninė dializė kūdikiui. Vėliau, įsigijus reikiamą įrangą, pradėtos hemodializės ir peritoninės dializės tiek ūminio, tiek ir lėtinio inkstų nepakankamumo atvejais.

Padėka

Autorius nuoširdžiai dėkoja visiems, kurie suteikė reikiamą informaciją, kad būtų parengtas pirmas straipsnis apie nefrologijos raidą Lietuvoje.

Development of nephrology in Lithuania

Vytautas Razukas

Department of Nephrology, Vilnius University Hospital “Santariškių klinikos”, Lithuania

Key words: nephrology, development, history.

Summary. This article reviews the development of nephrology in the different regions of Lithuania. History of Lithuanian nephrology started in Vilnius in 1969 when the first hemodialysis was performed in the oldest hospital of Lithuania. In 1969 the clinics of Kaunas Medical University started hemodialysis service, in 1977 – Panevėžys hospital, in 1991 – Šiauliai hospital and in 1993 – Klaipėda hospital. In 1965 Assoc. Prof. Š. Markovičius began to give a course in nephrology at the Faculty of Medicine of Vilnius University. In 1967 the first department of nephrology in Lithuania was opened at Vilnius City Hospital.

Correspondence to V. Razukas, Department of Nephrology, Vilnius University Hospital “Santariškių klinikos”, Santariškių 2, 08406 Vilnius, Lithuania. E-mail: vytautas.razukas@santa.lt

Straipsnis gautas 2005 02 28, priimtas 2005 05 09

Received 28 February 2003, accepted 9 May 2005